
De belangstelling van jeugdprofessionals voor cultuursensitieve communicatie neemt toe. Dat merkt cultureel antropoloog en trainer Cor Hoffer in zijn dagelijks werk, waarin hij ook aandacht besteedt aan de verschillen binnen en tussen de generaties. Zijn advies: “Een beetje kennis van andere culturen is nuttig, maar in de communicatie gaat het vooral om een open en nieuwsgierige houding. Probeer via open vragen de achtergrond en levensloop van iemand te achterhalen.”

INTERVIEW: ANTROPOLOOG ZIET BINNEN EN TUSSEN GENERATIES MIGRANTEN ANDERE OPVATTINGEN ONTSTAAN

“Een open houding is de kern van cultuursensitief werken”

Tekst: Anja Klein

Foto's: Diederik van der Laan

Na tientallen jaren in het vak als trainer, socioloog en antropoloog raakt 't hem nog steeds, de manier waarop mensen met een andere culturele of levensbeschouwelijke achtergrond met psychische problematiek en ziekten omgaan. “Het blijft interessant en belangrijk. Maar na al die jaren zie ik ook dat er in de zorg nog steeds weinig mee wordt gedaan.” Na zijn promotie aan de Universiteit Leiden en zijn werk bij ggz-instelling Parnassia Groep, brengt hij nu als zelfstandig trainer zijn enthousiasme en kennis over

aan onder andere ggz-professionals, schoolpsychologen, huisartsen en wijkverpleegkundigen.

Dat is hard nodig, want 26 procent van de Nederlandse bevolking heeft een migratieachtergrond (4,7 miljoen mensen). Hoffer: “Dat is nog een onderschatting, omdat het CBS de derde en vierde generatie hierin niet meetelt. Terwijl we bijvoorbeeld bij Moluks-Nederlandse jongeren zien dat culturele aspecten inzake trauma's van hun grootouders nog steeds doorwerken.” Hoffer ziet dat zijn expertise welkom is in stadswijken waar soms circa 80 procent van de bewoners een migratieachtergrond

heeft, maar ook in Friesland en de Achterhoek waar schoolpsychologen een casus van bijvoorbeeld een Somalisch meisje of een Syrische vluchteling aandragen.

Andere kijk

Voor jeugdprofessionals is het belangrijk om in hun werk meer oog te hebben voor de migratieachtergrond, vertelt Hoffer. “De ouders van een kind kunnen andere opvattingen hebben over psychische problemen en beperkingen. En ook op een andere manier hulp zoeken. In sommige culturele en levensbeschouwelijke contexten wordt het horen van stemmen of zien van verschijningen

niet gezien als een symptoom van een psychiatrisch ziektebeeld. Ook consulteren sommige migrantenouders alternatieve genezers, zoals gebedsgenezers. Als zorgverlener is het goed om daarnaar te vragen.”

Verwachtingen vanuit thuis en de maatschappij kunnen botsen

En wat heeft het kind of de jongere van de zorgprofessional nodig? “Dat er aandacht is voor hun beleavingswereld. Achter psychische problemen kan bijvoorbeeld een worsteling met identiteit of geaardheid schuilgaan. Maar er kan ook sprake zijn van botsende verwachtingen tussen thuis en de maatschappij

of een zoektocht naar het omgaan met het geloof. Daarom is aandacht voor cultuur zo belangrijk. Culturen veranderen ook. Zo zie je binnen en tussen generaties verschillende opvattingen ontstaan. Kijk bijvoorbeeld naar de eerste generatie Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders, die het slavernijverleden wilden laten rusten en de jonge generatie die dat niet meer pikt en op zoek gaat naar haar roots in Afrika.”

Stigmatiseren

Tijdens trainingen besteedt Hoffer aandacht aan de obstakels op het gebied van cultuursensitieve communicatie. “De schroom om vragen te stellen is groot, uit angst om te stigmatiseren of te discrimineren. Geen vraag stellen is echter erger dan een domme vraag. Zeg er gewoon bij dat je het moeilijk vindt om te vragen naar cultuur. Tegelijkertijd is er ook de neiging om juist in stereotypen te denken, terwijl er veel diversiteit is.

Dan wordt mij bijvoorbeeld gevraagd hoe ik naar Surinaams-Nederlandse jongeren kijk. Maar er bestaat geen gebruiksaanwijzing voor deze jongeren. Een individu is veel meer dan zijn of haar cultuur. Het is geen schande dat je niets weet van bijvoorbeeld het hindoeïsme, of schiet niet in de stress als je weinig kennis hebt van de Marokkaanse cultuur. Erken dat naar je cliënt toe en vraag of diegene daar meer over wil vertellen en in hoeverre dit een rol speelt in diens leven.”

Niet gek

Ook merkt Hoffer regelmatig dat zorgverleners vinden dat ze zich te veel moeten aanpassen aan de hulpvrager. “Ik gaf een lezing aan psychiaters die zeiden niet te geloven in geesten, zoals *djinns*, en dan niet weten wat ze er in hun werk mee moeten. Dan geef ik mee dat je een scheiding kunt aanbrengen tussen wat je persoonlijk en professioneel vindt. De taak van de psychiater is om naar dat geloof te

vragen, naar wat diegene daartegen probeert te doen en hoe de familie ernaar kijkt. Die scheiding geldt ook voor opvoedingsstijl. Geregeld vinden jeugdprofessionals dat ouders te snel een tik geven of het kind juist te vrij laten. Maak onderscheid tussen je

persoonlijke afkeer en of het pedagogisch of psychologisch schadelijk voor een kind is. Als je als psychiater denkt aan een psychose of als jeugdprofessional aan mishandeling of onhandige begeleiding, dan is goede uitleg geven aan ouders heel belangrijk.

Van schoolpsychologen hoor ik dat sommige ouders hun kind niet naar de ggz willen laten gaan, uit angst voor het stigma dat het kind gek is of dat zij als ouders falen. Het is jouw vak om te vertellen dat het kind niet gek is en dat de geestelijke gezondheidszorg er is om hun kind beter te laten functioneren.”

Tijdens trainingen draagt Hoffer ook diverse instrumenten aan. Een van die instrumenten die een zorgprofessional kan helpen bij het verkennen van iemands achtergrond, is het Culturele Interview (CI). Dit hulpmiddel is ontwikkeld om een open gesprek en wederzijds vertrouwen te bevorderen. Speciaal voor het domein van jeugd- en opvoedhulp is er het CVJ, Cultureel Venster Jeugdhulpverlening. Dit bevat twee lijsten met open vragen voor het kind of jongere en voor zijn ouders en/of andere naasten. Cor Hoffer tot slot: “Zorgprofessionals vinden het oefenen met deze vragen tijdens trainingen altijd leuk om te doen. Ik zie schoolpsychologen die instrumenten ook al vaker gebruiken. Een misvatting over het CI of CVJ is dat je de vragen in één keer moet stellen. Dat is niet zo. Beter is het om de vragen over meerdere gesprekken te spreiden. Cliënten geven aan dat ze zich hierdoor gehoord voelen, en dat leidt tot meer wederzijds vertrouwen.”

Meer tips voor cultuursensitief werken

Cor Hoffer heeft tips voor professionals die zich verder willen verdiepen: “Lees erover, luister naar podcasts, maar wees ook nieuwsgierig naar collega's met een andere achtergrond. Dat kan trouwens ook een witte, gelovige of atheïstische collega zijn. Zelf ben ik onder de indruk van bijvoorbeeld de serie *Poldermacro's*, waarin zes jonge en heel verschillende Marokkaanse

Nederlanders op reis gaan door Marokko. Maar ook het werk van de Chinees-Nederlandse journalist Pete Wu is de moeite waard.”

Nieuwsgierig naar het verdiepende artikel ‘Cultureel-sensitief werken in de jeugd-ggz’ van Cor Hoffer? Lees het op www.vkjp.nl.